מסורת השס

זיז סיולא מן סכופל ד' על ד'. טפחים: וסגיס עליו סולם כל שסולם. לפיכך אין בריחבו ד' והעמידו בקרקע וסמך ראשו כזיז הוי כמה מיטוטא והרי בעליון מרבעה וכגון שאין חוקי הסולם מרוחקין אלא: ולא אמרן אלא דאוסגיס עליו. סמך ראשו עליו כדפרישית: אבל אוסגיס בסדיס. אלו וראשו נסמך לכותל: ארווחי ארווחיס. ולזיז ולא הוי אלא סולם מתחתיו דרגא לזיז ואין כאן מיטוט שהוא מוכדל מן הקרקע הרבה: צריך זיז אחד לספירו. בסולם כל שהוא והזיז יולא בחלמלעיסו שאינו גבוה עשרה לא ממט ולמטה ולא ממט ולמעלה: צריך שני זיזין. אחד קודם עשרה תחתונים ואחד למעלה הימט בתוך עשרה עליונים דאי הוה גבוה עשרה לא הוה סגי ליה בסולם כל שהוא מידי דהוה אכותל: זה אינו כנגד זה. שיוכל לקבוע סולם שני מזה לזה: עמוד גבוה עשרה כרס"ר ורבב ד'. רס"י הוא והטולל ממט והטוקן על גביו חייב ואם נמצן ברחבו יתר כל שהוא מיעטו לרחבו מרבעה וביטלו מתורת רס"י: יפה. קביל"ל בלע"ז: וכנגוסס סיפר שלשה. אבל אם אינו גבוה שלשה כנגה דעמוד חייב ולא ממעט: אפשר דתלי ביה מידי. וכיון דחזי לתשמישיה דעמוד, מיגה חייב ולא ממעט: אלמא כולו ביפדום. לדיוק דאמרת (חד) חד תשמישיה הוא ולא ממעט יהדות טוכא מאי מי אמרינן כיון דלא משתמש בהאי רוחב לאו רוחב הוא: כור ופולייפס. קרקע שנטולה מתפירת הכור והקיפו בו פי הכור סביב: פלטרפס. להשליס עשרה לעומת הכור לשויה רס"י וה"ה נמי דחלל הכור ושוני היקף החוליא מלטרפין להשליס מרבעה לרוחבו לחייב הטולל מעל גב החוליא כלום ואם הטוקן על גבה כדאמן בהחורק [שבת דף לא.] חוליה הכור והסלע שהן גבוהין עשרה ורחבן מרבעה הטולל מהן והטוקן על גבן חייב ומהיכא ילוף ר' יוחנן לטעמיה דאמר מאי מריחיל דתני חוליה הכור והסלע ליתני הכור והסלע אלא הא קא משמע לן דהכור וחוליייהה מלטרפין לעשרה וכי היכי דשמעינן מינה לגובה שמעינן מינה נמי דמלטרפין לפותיה דהא קתני ורוחבן מרבעה והאי דנקט הכא לדר' יוחנן ולא נקט מתני' משום דבמתני' לא תני לירוף בהדיה: ופפפי. הוי גגה דחוליה רס"י הא לא חזו מרבעה דידיה לתשמישיה מפני החלל שהוא ממקן: אלא מאי איס לך למימר דמגה מידי · כגון דף לו אבן על פיה ומשתמש: הכא נמי. מגיה דף מרבעה לו שוטח בגד על היחדות ומשתמש עליו בגחת: סולם מרבעה עשר. שצריך למשוך רגלי הסולם מרבעה מן הכותל לפי שאין סולם זקוף טח לעלות: אפילו י"ג ומשו. שבשתמשוך רגליו מן הכותל מרבעה לא יהא רחבו נמוך מן הכותל מפח וכיון דלא הוי מפח ליה לן כה: אמר עשר ומשו. שבשתמיק רגליו מרבעה יהא רחבו נמוך מן הכותל פחות משלשה וכלבוד דמי: שבעה ומשו. דס"ל כרב דאמר לקמן סולם זקוף ממעט ואי זקוף ליה מגיע לפחות מג' לרחב הכותל: אמר רב סולם זקוף ממעט גמרא. שמעתי מרבותי ושמעתא לא ידענא דהא אין טח לעלות: מידי דסוס אפילנטא על גבי פילנטא. שהן מכוונות ואמרן לעיל* דממעטין: דקלים שבכבל. פיסקי דקלים של בבל שהניחן ממוך לכותל למעטן אין צריך לקובען בקרקע ואע"ג דדבר הניטל הוא, דמורת כלי עליהן דרלוויי למוסב, אפ"ה כבידן קובען אין בא אדם ונטלן, וכן סולמות: סולם. כל שהוא מכאן וסולם כל שהוא מכאן אלו ואין בשניהן לא בזה שני טפחים ולא בזה שני טפחים רוחב וקבע קשין של תבואה כעין חוקין מזה לזה להשליטן לארבעה מהו: אין כף הרגל עולה. בסולם ורלוויין הקשין לאחוז היד בהן ולעלות בסולם: קשין מכאן ומכאן. להשליס רוחבו לארבעה מהו: אין כף הרגל עולה. בסולם ורלוויין הקשין לאחוז היד בהן ולעלות בסולם:

[לרב קרי סכי משום הביטוח ועיי' פרס"י בתוליו לת. ד"ס ולאנא ופ"ל ומ"ש תוס' שם וכן עוד בפרס"י דיבמות מז:ד"ה מודה ובתוס' שם ד"ה אמר שמואל ועיי' רש"י שבת נג. ד"ה אבל וברכות מז. ברש"י ד"ה אלו]

[דף מז:]

אלא מאי איס לך למימר דמגה עליה מידי ומשתמש. אלירוף עשרה לא אילטריך לעטעמא דמגה מידי דאם הכור רחב ד' ואיט עמוק עשרה אלא ע"י לירוף חוליא רס"י גמורה היא ומשתמש ליה שפיר כיון שכותלי הכור מכפיס גבוהים עשרה ועטעמא דמגה עליהן מידי מה יש להועיל שס כיון דאין חוליא גבוה י' מכחון לרס"ר ולא קאי האי טעמא אלא היכא דאין הכור רחב ד' מכפיס אלא ע"י לירוף חוליא והחוליא גבוה עשרה מכחון לרס"ר דאע"ג דאיטו לאו רס"י הוא רס"י הוא על גביו רס"י משום דאי בעי מגה עליה מידי ומשתמש ואע"ג דרבי יוחנן לא הזכיר אלא לירוף עשרה מכל מקום דייק ממילתיה והא לא משתמש ליה משום דר' יוחנן אמתני' דפ' הזורק (שבת דף עמ') קאי כדפירש בקונטרס דשמעינן מינה נמי לירוף ארבעה דהא קתני ורוחבן ד' ותימה דאמתני' דלקמן כפ' בתרא (דף עמ') דייק נמי רבי יוחנן הכי גבי טור ברס"ר ותוליטו גבוה עשרה טפחים וקאמר ר' יוחנן בגמ' אפילו תימא בסמוכין והא קמ"ל דטור ותוליטו מלטרפין לעשרה והשתא תרתי למה לי ואורי"י דהשתא דשבת אלטריך לעטין לירוף ארבעה דלא קתני לקמן ואי לאו ההיא דלקמן מהשתא דשבת לחוד לא הוה דייק דהוה אמינא דאגב סלע נקט חוליא הטור דבכל דוכתא רגיל להזכיר חוליא בהדי סלע: צריך סולם ארבעה עשר להחירו. פי' בקונטרס שצריך למשוך רגלי הסולם ארבעה מן הכותל ולא דק דכי משיך ליה י' טפחים נמי מן הכותל שהוא שיטור גובה הכותל יגיע ראש הסולם לראש הכותל דארבעה עשר הוא שיטור אלכסון של י' על י' דכל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא וכן פי' ר"ח: רב יוסף אמר ר"ג ומשמו אביי אמר אפילו י"ח ומשמו. ואי"ת אם תריחיק רגלי הסולם מן הכותל עשרה טפחים ולאחר הסולם תסמוך לכותל על כריך יהיה ראש הכותל גבוה מן הסולם יותר ממפח לרב יוסף ויותר משלשה טפחים לאביי שהרי אם לא היה הסולם אלא י' טפחים ממה נפשך הוה מתריחק יותר מד' טפחים שהרי יפול הסולם לעמרי לאחר וגם אין נראה לרב יוסף ואביי נמי נשמע דראש הסולם לראש הכותל אלא שמתקרבין רגלי הסולם יותר מלשמואל ולאביי יהיה קרוב לזקוף דלמה להן למיקבע האי שיטורא ולמה הזכירו רב יוסף ואביי לאחו משמו אלא נראה לר"י דלסימנא בעלמא נקטי' הכי דלסולם צריך להריחיק הסולם כשיטור גובה שנשען על הכותל ואלא יהא גובה הכותל מן הסולם טפח לרב יוסף ולאביי שלשה טפחים כשיטור לגבו ולרב יוסף סגיא במשמו ושלש עשרה פחות שני חומשין שהוא אלכסון של ט' על ט' ולאביי במשמו ועשרה טפחים פחות חומש שהוא אלכסון ז' על ז':

אמר שמואל לא ידע כו'. אליבא דרב קאמר אבל שמואל גופיה סבר דסולם זקוף ליט ממעט דהא בעי סולם י"ד: סולמות של בבל אין צריכין קבע. אע"ג שאין להם ד' חוקין דכוכדן קובען ולא כמו שפירש רבינו שמואל דהייט סולם לורי דלעיל דאם כן לא ה"ל למימר סולמות של בבל ועוד דאהיהיה דלעיל ליכא מאן דפליג והכא אמרינן סולמות לא: חקק

"זיז היוצא מן הכותל ד' על ד' והניח עליו סולם כל שהוא מיעטו ולא אמרן אלא דאותביה עליה אבל אותביה בהדי' ארווחי ארווחיה ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה כותל תשעה עשר צריך זיז אחד להתירו כותל עשרים צריך שני זיזים להתירו אמר רב חסדא והוא שהעמידן זה שלא כנגד זה אמר רב הונא עמוד ברה"ר גבוה עשרה ורחב ארבעה ונעץ בו יתד כל שהוא מיעטו, אמר רב אדא בר אהבה וגבוה שלשה אביי ורבא דאמרי תרוייהו אף על פי שאין גבוה שלשה, מאי טעמא? לא משתמש ליה רב אשי אמר אפילו שגבוה שלשה, מאי טעמא? אפשר דתלי' ביה מידי אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי מלאו כולו ביתדות מהו? א"ל לא שמיע לך הא דאמר רבי יוחנן בור וחוליתה מצטרף לעשרה ואמאי הא לא משתמש ליה אלא מאי אית לך למימר דמגה מידי ומשתמש הכא נמי דמגה מידי ומשתמש אמר רב יהודה אמר שמואל כותל עשרה צריך סולם ארבעה עשר להתירו רב יוסף אמר אפילו שלשה עשר ומשמו אביי אמר אפילו אחד עשר ומשמו רב הונא בריה דרב יהושע אמר אפילו שבעה ומשמו אמר רב סולם זקוף ממעט גמרא ולא ידענא מ"מ, אמר שמואל ולא ידע *אבא מעמא דהא מלתא מידי דהוה אאיצטבא על גבי איצטבא אמר רבא אמר רבי חייא דקלים שבבבל אינן צריכין קבע, מאי טעמא? בבידן קובעתן רב יוסף אמר רבי אושעיא סולמות שבבבל אינן צריכין קבע, מ"מ? בבידן קובעתן מאן דאמר סולמות כל שכן דקלים ומאן דאמר דקלים אבל סולמות לא בעא מיניה רב יוסף מרבה סולם מכאן וסולם מכאן וקשין באמצע מהו? אמר ליה אין כף הרגל עולה בהן קשין מכאן וקשין מכאן וסולם באמצע מהו? אמר ליה הרי כף הרגל עולה בהן חקק

עין משפט נר מצוה

יט א ב ג מיי' פ"ג מהל' עירובין הל' ו טוש"ע סימן שנ"ב סעיף יב:

כ ד ה ו מיי' פי"ד מהלכות שבת הלכה

כא ז מיי' פ"ג מהל' עירובין הלכה ג טוש"ע שם סעיף ח:

כב ח ט מיי' שם הלכה ז:

כג י כ מיי' שם טור ש"ע שם סעיף יג:

רבינו חננאל

זיז היוצא מן הכותל והניח עליו סולם כל שהוא כלומר אפי' אין בסולם ד' טפחים מטעם ולא אמרן אלא דאגרוחיה עליה דזיז אבל אשוויה אשוויה לא ממעט דא מ ר י נ ן (אפתויי) [ארווחי] הוא דקא (מפתי) [מרוח] ליה לזיז פי' אם נתן הסולם בכותל עם הזיז יש לומר הזיז הרחיב ואינו ממעט ד ה א לא משתמש בסולם זה ע"ג הכותל אלא [משתמש] בסולם לעלות בזיז הוא נותן בעת שנתנו בצד הזיז על הכותל: אמר רב נחמן כותל י"ם טפחים גובהו זיז אחד ממעט אותו. כלומר נותנו למעלה בכותל בפ' טפחים וחצי ונמצא גובהה של כותל כפ' טפחים וחצי ממעט נשארו מן הכותל פ' טפחים אחרים וחצי מפח כיון שאינו י' טפחים אינו אמר. אבל אם גובהו של כותל כ' טפחים אינו ממעט אלא ב' זיזין (זה) אחד (בי') [בתוך י'] טפחים הסולם ממעטו כאילו קרקע הוא עד אותו הזיז. וצריך זיז אחד (בשורין) [בתוך עשרים]. וי"א סולם נתון על כל זיז הזיז. אמר רב חסדא והוא שהעמידן אלו זיזין זה שלא כנגד זה והסולמות עליהן. ואם היו הזיזין רחבין ד' טפחים שיכול להשתמש בהן אין צריך. אמר רב הונא עמוד ברה"ר גבוה י' ורחב ד' ונעץ בו יתד כל שהוא ממעט ונעתק מרשות היחיד ונעשה כרמלית. ולא אמרן אלא בזמן שהיתה גבוה מן הקרקע ג' טפחים. אביי ורבא דאמרי אמר' גבוה ג' טפחים לא מידי הוא כלומר אינו ממעט. רב אשי אמר אע"פ שאינה גבוה ג' אפשר (רלית) [רתלי] ביה מידי כגון מחצלת וממעט. א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי דאע"פ שאין גבוה היתה ג' טפחים חזי לאישתמושי ביה אפשר (רליה) [רתלי] ביה מידי. אם מלא לזה עמוד כולו יתרות להשתמש בו מהו. א"ל לא שמיעא לך הא דר' יוחנן בור וחוליתה מצטרפין לעשרה. אמאי והא לא קא משתמש ליה בבור כמו החוליא שהבור רחב מלמטה והחוליא צרה אלא מאי אית לך למימר דמגה מידי ומשוה הבור צר כמו החוליא ומשמש הכא נמי בעמוד שהוא מלא יתירות מגה מידי פטפחים צריך סולם י"ד טפחים גובהו אלא באלכסון אבל זקוף אין דרך לעלות בו אלא באלכסון ופטפחים וכל פחות צריך מפח בעמוד שהוא מלא יתירות מגה מידי פטפחים צריך סולם י"ד טפחים גובהו אמר אפי' י"ג ומשמו אביי אמר אפי' י"ח. רב יוסף אמר אפי' אין בסולם אלא י"א ומשוה ומעמידו בראשו של כותל בפחות מג' וכל פחות מג' כלבוד דמי וכאילו בראש הכותל הוא סמוך. הלכך בי"א ומשוה דיי לו. רב הונא בריה דרב יהושע אמר אפי' ו' ומשוה. קסבר אפי' סולם זקוף ממעט וכל פחות מג' כלבוד דמי הלכך בו' טפחים ומשוה סגיא. אמר רב סולם זקוף ממעט ולא ידענא מ"מ. והלא אין דרך בני אדם לעלות כן. א"ל שמואל מידי דהוה אאיצטבא ע"ג איצטבא שהן זקופות וממעטות. דקלין שבבבל וסולמות שבבבל אין צריך לקבען אלא כיון שנתנו ע"ג הכותל ממעטין שבבידן קובען הואיל ואין ניטלין בשבת מפני הכובד שלהן. בעא מיניה רב יוסף מרבה סולם מכאן וסולם מכאן וקשין באמצע בין ב' הסולמות מהן. ופשט ליה אין כף הרגל עולה בהן (ומטעם) [ואינו ממעט] .

מבנה
סדרה של דברי אור זרוע סולם שמאל הכותל
◇ רבה/ריוסף ב' דוגמאות של דברים שמאלא בכותל כיון קבע מעוט כובדן
מבנה
△-שאלות של ריוסף שואל את רבה

עוד

עליהו ומשתמש. כיון שאמר כי הסולמות ממעטין ומתירין לשתי החצירות לערב אחד הוצרך שמואל לומר כמה יהא גובהו של סולם שהוא ממעט בכותל ואמר כותל שגובהו י' טפחים גובהו פי' כיון דקי"ל כי עודף האלכסון על המרובע ב' חומשי כדגרסינן כל אמתא בריבועא אמתא ותרי חומשי באלכסונא. והסולם לעולם שאינו נסמך על הכותל אבל זקוף אין דרך לעלות ולפיכך אמר כותל י' צריך להיות סולם כדי הוץ באלכסון ולפיכך צריך כדי גובה כל הסולם ויתרון אלכסונו וכיון שהכותל י' יתרון לסדת דאלכסון ב' חומשין נמצא שיעור הסולם י' טפחים ועשרין חומשין. עשרין חומשין הרי ד' טפחים נמצא גובה הסולם י"ד טפחים. רב יוסף אמר אפי' י"ג טפחים ומשוה דיי. שאין דרך להשפיעו זה כולו. ופחות מטפח לא חשיב. אביי אמר אפי' אין בסולם אלא י"א ומשוה ומעמידו בראשו של כותל בפחות מג' וכל פחות מג' כלבוד דמי וכאילו בראש הכותל הוא סמוך. הלכך בי"א ומשוה דיי לו. רב הונא בריה דרב יהושע אמר אפי' ו' ומשוה. קסבר אפי' סולם זקוף ממעט וכל פחות מג' כלבוד דמי הלכך בו' טפחים ומשוה סגיא. אמר רב סולם זקוף ממעט ולא ידענא מ"מ. והלא אין דרך בני אדם לעלות כן. א"ל שמואל מידי דהוה אאיצטבא ע"ג איצטבא שהן זקופות וממעטות. דקלין שבבבל וסולמות שבבבל אין צריך לקבען אלא כיון שנתנו ע"ג הכותל ממעטין שבבידן קובען הואיל ואין ניטלין בשבת מפני הכובד שלהן. בעא מיניה רב יוסף מרבה סולם מכאן וסולם מכאן וקשין באמצע בין ב' הסולמות מהן. ופשט ליה אין כף הרגל עולה בהן (ומטעם) [ואינו ממעט] .

עוד